

دكتور شفيعه يارقين

كاظم امينى و شعرى معارضه مهارتى

معارضه معناسى:

معارضه شعر و ادبيات ده جوده بير مهم و قيزيقرلى بحث حسابلنه دى. معارضه نينگ معناسى جوده كېنگ دير، جمل _____ ه دن:

كوره شيش يا مبارزه، بېله شوو يا مسابقه، تېنگداشليك يا همطرازليك، يۇلداشليك يا همقدمليك، يانمه يانليك يا موازيليک و شونينگدېك ايكي نرسه نينگ اوز ارا رابطه يا مناسبت يا اوخششليگى اوچون تقابلى يا يوزمه يوزليگى.

اما ادبى اصطلاح يا ترمينالوزى ده بير شاعر بشقه بير شاعر نينگ قصيده سى يا غزلى يا بشقه ژانرده گى شعريگه اوخسه تيب شعر يازيش دير. بونده فورم، وزن، قافيه و رديف نينگ بير خېلليگى اساسى شرط حسابلنه دى. يعنى اگر قصيده بۇلسه، قصيده، رمل بحرى نينگ قيسى بير وزنى بۇلسه، اوشه رمل وزنى، قافيه و رديفى هم عين اوشه شعر نينگ قافيه سيگه ماس و عين رديف بيلن يازيش شرط. معارضه هم كلاسيك و اؤتميش زمانلر شاعرلىرى بيلن و هم چاغداش شاعرلر بيلن بۇله آله دى.

معارضه ده حتا كه عين موضوع هم حسابگه آينه دى، مثال اوچون: اگر قصيده فلسفى بۇلسه، فلسفى؛ عرفانى بۇلسه، عرفانى؛ سېوگى حقيده بۇلسه، عين شو موضوع ده يازيله دى. بير يخشى مثال شو حقه امير خسرو بلخى، جامى و نوايى نينگ عين بحر و وزن و قافيه و رديف و موضوع ده يازگن قصيده لريدير. اول امير خسرو بلخى-دهلوى اوز فلسفى قصيده سى لجة الابرار «ابرار يا اېزگولر و اېزگولكلر درياسى» نى يازدى. مطلعى:

كوس شه خالى و بانگ غلغلتش درد سر است

هر كه قانع شد به خشك و تر، شه بحر و بر است

كېين نوايى حضرتلرى مولانا جامى دن بو قصيده استقباليگه قصيده يازيشنى التماس قىلدى و جامى قبول اېتتيب، لجة الاسرار «سرلر درياسى» نى عين بحر، وزن، قافيه، رديف و موضوع ده بو مطلع بيلن يازدى:

كنگر ايوان شه كز كاخ كيوان برتر است

رخنه ها دان كش به ديوار حصار دين در است

نوايى حضرتلرى امير خسرو بلخى-دهلوى قصيده سيني جوده ياقتييرگنلرى اوچون چيدالمه ي، اوزلرى هم بو مطلعى يازيب، جامى گه يوباريب، اونى دوام بېريش-بېر مسليک حقيده سؤره ديلر. جامى اېسه جوده جوده مقتب، توليق شكليده يازيب توگه تيشنى التماس قىلدى. شونده نوايى هم قصيده نى توگنديلر. نوايى نينگ تحفة الافكار «فكر يا اويلر ساوغه سى» آتلى قصيده سى مطلعى:

آتشين لعلی كه تاج خسروان را زيور است

اخگرى بهر خيال خام پختن در سر است

معارضه دن مقصد نيمه و نېگه قىلينه دى؟

عمومن آلكنده بير شاعر بشقه بير كلاسيك يا چاغداش شاعر نينگ شعرينى اوقيب، اونى ياقتييريب قاله دى و اوزيده الهام قېنه كنينى سېزيب، اوشه شعرگه اوخسه تيب شعر يازيش اشتياقيگه توشه دى. شونده اونينگ ايچكى مقصدى اوشه شعر نينگ بديعى و فنى گۆزه ليكلرى گه تېنگ يا كه اوندن هم اوستون راق قىليب يازيش و اوز مهارت و استعدادينى سېنش و بشقه لرگه هم كورسه تيش دير. گاهيده ايكيچى شاعر، بيرينچى شاعر نينگ فكريگه قرشى بۇليب، اونگه جواب قېته ره دى. شونده معارضه نينگ ينه بير شكلى يعنى نظيره و نقيصه يوزه گه كېله دى. مثال اوچون حافظ نينگ مشهور غزلى دير:

اگر آن تورک شیرازی به دست آرد دل ما را
به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را
بو شعرکه صائب و شهریار و جوده کوپ شاعرلر قرشی چقیب، تورلیچه معارضه لر یازگنلر. صائب نینگ
نظیره یا نقیضه سی:

اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما را
به خال هندویش بخشم سر و دست و تن و پا را
هر آنکس چیز میبخشد، ز مال خویش میبخشد
نه چون حافظ که میبخشد سمرقند و بخارا را
معارضه نینگ تورلری کوپ، مثال اوچون: نظیره (موضوع گه جدی یانداشیب اوخشش یازیش)،
نقیضه (جدی موضوعه هزل یا هجو قلیب یانداشیب)، اقتفاء (شاعر نینگ بیر مصرع سینی اوز
شعریکه کپلتیریش)، مناظره (ایکی نرسه نی تپنگ قویب، اولرنی سؤراق و جواب گه توتیش)،
تخمیس (بیر شاعر غزلی نینگ هر بیر تاق مصرع سیگه اوچته قافیه داش و وزنداش مصرع قوشیب،
بیرینچی شاعر نینگ بیتلرینی تولیقلیگیچه اوز شعریکه قوشیش)

معارضه فی البدیهه هم بؤلاله دی و اونی شعری مقابله یا مسابقه دبیش هم ممکن. اینیقسه بداهه شعر
ایتیش بابرلر دوریده هندوستان ده جوده کپنگ ترقلگن و بابرلر نینگ شوکتلی درباریده شاعرلر
بیغیلگنده بیر شعر یا بیر بیت پادشاه یا ملک الشعراء یا بیرار شاعر تمانیدن اؤرته گه تشله نیب، محفله
گی برچه شاعرلر بداهه شکلیده اؤشه وزن و قافیه گه ماس اؤشه آنده یازگن شعرلرینی اوقیردیلر و
اېنگ یخشی بداهه شعر گه شاه تمانیدن مکافات بېرلردی. تاریخلرده قید بؤلیشیچه، جهانگیر و شاه
جهان و بشقه شاه و شاهزاده لر اوز ملکه لری یا بشقه شاعرلر بیلن شونداق بداهه شعری مسابقه لر
قیلگنلر. عیاللر هم یوپقه پرده آرتیدن بو مجلسنی کؤزدن کپچیریب، گاهیده فی البدیهه مسابقه لرگه
قوشیلیب، اوز شعرلرینی اوقیرکنلر. زیب النساء بېگم دن بیر قنچه بداهه لر تاریخلرده ثبت.
شونینگدېک جهانگیر و خاتین لری اره سیده گی بدیهه طرزیده ایتیلگن شعرلر جوده مراقلی دیر. مثال
اوچون جهانگیر و نورجهان آره سیده گی بو بداهه لرگه دقتینگیزی قره ته من:

بیر کون جهانگیر پادشاه، نورجهان نینگ مستانه و یریم یومیلگن کؤزینی کؤریب، بو منظره دن ذوق
لنیب، فی البدیهه بونداق دبیدی:

تو مست باده حسنی، بفرما این دو نرگس را
که برخیزند از خواب و نگهدارند مجلس را
نورجهان تأمل قیلمسند در حال ایته دی:
مکن بیدار ای ساقی، ز خواب ناز نرگس را
که بدمستند و برهم می زنند الحال مجلس را
معارضه نینگ ینه بیر توری بیر ایستککه عین وزن و قافیه بیلن مناسب جواب بېریش دیر. بابر و
بنایی آره سیده گی بو شعرلرگه دقتینگیزی قره ته من:

بنایی «نوا» ده بابر آتیگه بیر عمل یا آهنگ یره تیپ، بونداق بیر رباعی بیلن اوز ایسته گینی بابرگه
بیلدیره دی:

نی غله مرا کزو توانم نوشید

نی مهمل غله تا توانم پوشید

آنرا که نه خوردنیست و نی پوشیدن

در علم و هنر کجا تواند کوشید؟

بابر اېسه، تورکی تیلنی رواجلننیریشگه بېل باغله گنی اوچون تورکچه رباعی بیلن اونگه جواب قیته ره دی:

ایشلار باری کؤنگولداغیدېک بؤلغوسیدور

انعام و وظیفه باری بویرولغوسیدور

اول غله و مهمل که دېب اېردینگ، بېردیم

مهمل غه بوی و غله دن اوی تولغوسیدور

شو یوسونده، بابر غله و مله، یعنی هم یېمک-ایچمکلر و هم کیملر و پول بیلن بنایی نی تأمینله یدی و بنایی قووانیب، بوتون عمر تورکچه نی بیلیم تورگن حالده نوایی گه قرشی چیقیب تورکچه یازمه گن بولسه هم، تورکچه یازیشگه کیره دی و قوییده گی رباعینی اوز تشکری و منتدارلیگی رمزی صفتیده بابر گه یوباره دی:

میرزام که شاه بحر و بر بؤلغوسیدور

عالم ده هنر بیرله سر بؤلغوسیدور

بیر مهمل اوچون مونچه عنایت بولدی

مستعمل اگر دېسام، نی لر بؤلغوسیدور

بو رباعی ده بابر نینگ بیرینچی قافیه سی ردیف اورنیگه کپلگن و بر و سر و لر قافیه بولگن.

معارضه نینگ فایده سی:

معارضه نینگ یخشی تمانلری کوپ، جمله دن بولرنی ایتیش ممکن:

- همه شاعرلرگه هم هر دایم الهام کپلیب تورمه یدی و ینگى بیر قافیه یا وزن یا موضوع یره تالمه یدیلر. کوپ و قتلر انه شو معارضه اساسیده ینگى شعرلر یوزه گه چیه دی و گاهی کپین یازیلگن شعر، اول یازیلگن شعر دن هم اوستون راق چیقیشی ممکن بوله دی. بو اېسه هم شاعر و هم شعر و هم ادبیات گه فایده لی.

- گاهی بیر شاعر نظرلر دن چپنده قالگن یا که بیر یخشی شعر توجه دن یېراق توشگن. اگر بیر شاعر اوشه شعرنی تصادف کوریب، اونگه معارضه یا نظیره یا نقیضه یا مناظره یا تخمیس یازسه اوشه شعر اغیزلرگه توشیب تانیلیه دی، اینیقه اگر ایکینجی شاعر بو معارضه نی کوچلی راق، گوزله ل راق و تاتلی راق قیلیب یازگن بولسه. معارضه ایکینجی شاعرگه هم یاردم بېره دی، یعنی اگر بیرینچی شاعر یا اوشه بیرینچی شعر خلقه تانیلگن بولسه، ایکینجی شاعرنی هم خلقه تانیته دی.

- ینه بیر فایده سی، ادبیات ده تېره نیش و آله سوریلش و جوشقینلیک یره تیش دیر. اینیقه اگر بیر بیت یا بیر شعر بیر گروه تمانیدن استقبال قیلینسه و بیر نېچه شاعر یا آلدین دن مسابقه و بېلله شوو شکلیده بیر بیت یا شعرنی تئلب، برچه نی معارضه گه دعوت اېتسه لر یا که اوز-اوزیدن بو حرکت یوزه گه کپلسه و نېچه شاعر بیرین - کپتین اوشه شعرگه معارضه قیلسه لر، انچه ینگى اثرلر یوزه گه چیه دی و انچه استعدادلر تانیله دی. بو اېسه ادبیات نینگ بابیشی گه بیر عامل بوله دی. مثال اوچون، ۱۳۶۲ ییلی کابلده بابر توغیلگى نینگ ۵۰۰ ییللیگی بیر سیمینار آرقه لی بیرینچی گل نشانلندی. شو مناسبت بیلن بابر نینگ بیر غزلی تئلندی و آلدین دن شاعرلرگه خبر بېرلیدی. ۲۰ دن آرتیق اوزبیک و تورکمن شاعرلر قتنه شیب، معارضه لر یازدیلر؛ فارسچه و پشتو گه هم شعرى ترجمه قیلیندی و نتیجه ده «بابرگه ارمان» ناملی بیر توپلم تیارلانیب، چاپ بولدی و ادبیاتیمیز اوچون بیر ینگى اثر یره تیلیدی.

- معارضه نینگ ینه بیر فایده سی، نقد گه ینگى بیر دېره زه آچیش دیر. مثال اوچون: اگر امیر خسرو و جامی و نوایی نظامی گه معارضه قیلیب خمسه لر و هفت اورنگ یره تمه گن بولسه ابدیلر، اولر نینگ مقایسه سی اوچون اولب نقد اثرلری هم یازیلمس ابدی.

- اوزبېک ادبیاتیمیز ده نوایی نینگ خمسه سی، فانی دېوانی، لسان الطیر اثری و ینه بیر نېچه اثرلری انه شو معارضه اساسیده یوزه گه کپلگن و شونچه لیک یخشی یازیلگن که حتا گاهیده اصل اثر دن نه فقط کمچیلیگی یوق، بلکه اصل اثر گه تنگ و حتا که اوستون راق دیر. مېن بو اوستونلیکنی کولېب دلیللر بیلن تحفة الافکار قصیده سی نینگ مقایسه سیده یازگنمن. مېنینگ مقاله م «ایزداشلیک می یا فکر داشلیک؟» عنوانی آستیده یازیلگن و افغانستان و اوزبیکستانده بیر نېچه قتله تورلی علمی مجله لرده سیریلیک و لاتین و عربچه یازوو ده نشر ایتیلگن.

اېندی کاظم امینی گه کپلسک، بو ارداقلی شاعریمیز ده شعر استعدادی یوکسک بولیب، الهام بولاغی قینب تورگن. اینیقسه بداهه شکلیده شعرلر گه معارضه قیلش استعدادی هر قنداق مقتاوگه ارز بیدی. مېنینگ شعرلریم گه بیر قنچه تانیش و تانیمه گن دوستلریم معارضه لر یازگنلر. بو معارضه لر گاهیده غزلگه غزل، رباعی گه رباعی و دوبیتی گه دوبیتی بولسه، گاهیده غزلگه بیر بیت یا تورت مصرع دن عبارت بولگن. تانیقلی و ارداقلی دوستلریم دن جناب داکتر عزیزالله فاریابی، سید محمد عالم لیب و کاظم امینی همه دن هم کوپراق شعرلریم گه قیز یقیب، معارضه لر یازگنلر. اینیقسه جناب کاظم امینی نینگ یازگن معارضه لری جوده قیز یقرلی دیر. افسوس که امینی بونداق شعرلرینی کوچیریب آله گن اېکنلر، یوقسه جوده عجایب بیر مقایسه لی مقاله یوزه گه کپلشی ممکن ابدی، اما قولیمده باریدن فایده لنیب، کاظم امینی نینگ معارضه ژانریده کی استعداد و مهارتینی تېکشیریش گه حرکت قیله من.

مېن بیر بیت بو غزلی فیسبوک دن تر قنگن اېدیم:

از بس در انتظار تو بودم تمام شب

گوئی که در کنار تو بودم تمام شب

خواب بنفشه گریه بیتابی ام شکست

بیتاب و بیقرار تو بودم تمام شب

چون غنچه غنوده در آغوش نوبهار

بشگفته از بهار تو بودم تمام شب

چون نشئه نهفته در آغوش سرخ جام

افتاده در خمار تو بودم تمام شب

دل با تو، دیده باتو و جان نیز با تو بود

گوئی که در کنار تو بودم تمام شب

اونگه بیر نېچه کیشی بیر-بیر بیت بیلن، بیر نېچه شاعر تورت مصرع بیلن و سیف الرحمن صامت و کاظم امینی غزل بیلن معارضه قیلگنلر. کاظم امینی نینگ غزلی قوبیده گیچه:

دیشب در انتظار تو بودم تمام شب

پیوسته بیقرار تو بودم تمام شب

همچون هلال بهر تو بگشوده این بغل

در حسرت کنار تو بودم تمام شب

بیخوشتن ز وسوسه شهوت و شراب

«بیتاب و بیقرار تو بودم تمام شب»

اغوش من تهیست ز اندام دلکشت

بنگر که زار-زار تو بودم تمام شب

کورگنینگیزدېک، کاظم امینی بو غزلیم نی جوده مهارت بیلن استقبال قیلیب، عین وزن و قافیه و ردیف، اما بېش مصرع ده اېمس، تورت مصرع ده جواب قیترگن. کاظم امینی بو شعر نینگ آستیده بداهه شکلیده یازگنینی هم قید ایتگن. بداهه لیگیگه قره گنده، تورت بیت بیلن جواب قیته ریش آسان

اېمسليگيني انگلش ممکن، شونينگ اوچون نه فقط قافيه لر تکرارلنگن، بلکه يريم مصرعر و توليق بير مصرع تضمين شکليده تکرارلنگي کوزگه تشلنه دی. بو شعر ده عجایب بير تشبيه يا اوخشه تيش هم موجود. آچیلگن قوچاق آی نينگ هلال شکليگه اوخشه یدی و بو، جوده مناسب تشبيه. و زار زار نينگ تکرارلنیشی و يا سین و شين حرفلری نينگ تکرارلنیشی بو مصرع ده «بی خویشتن ز وسوسه شهوت و شراب» شعر نينگ ایچکی آهنگيگه ياردم بېرگن. اگر امینی کپين راق اویلب بو شعر نی قینه ایشله سه و ينه بير بيت قوشسه، ينه بير گوزه ل و اصليگه تېنگ غزلگه گواه بوله ميز.

شو بيل بو بيت نی فيسبوک دن ترقتگن اېديم:

بهاران بی تو پاییز است، اما

تمام فصلها با تو بهار است

کاظم امینی قوییده گی بیت بیلن جوده گوزه ل استقبال قیلگن:

شکست رنگ را هم اعتبار است

خزان در نفس خود هم نوبهار است

و مېن اېسه بؤش کېلمه ی ينه بو جوانی قیترگنمن و معارضه ميز قیزیقرلی بؤلگن:

بهار ناامیدی مثل پاییز

خزان آرزومندی بهار است

کاظم امینی نينگ بو بيتی انچه بيدلانه چيقتن و مدعا و مثل ادبی صنعتی اونده بار. کوز فصلیده تورلی قیزیل، يشیل، سريغ و بشقه رنگلر تاولنپب توره دی و بهار ده هم يشیل، آق، سريغ، قیزیل و بشقه رنگلر. دېمک کوز فصلی هم رنگلرگه و گوزه للیککه قره گنده، کؤکلم گه اوخشش دیر.

۲۰۱۵ نچی بیل بو غزلی فيسبوک دن ترقتگن اېديم:

تا تو رفتی، من اسیر دست تنهایی شدم

دختر خورشید بودم، شام یلدایی شدم

من که بودم از تبار غنچه گلزار عشق

سوختم در بیكسی، چون لاله صحرائی شدم

با ترنم های پره های پرستو در بهار

آدم، اما خزانی برگ سرمایی شدم

من شنا ناموخته در رود چشمانت هنوز

بی تو دریا گریه کردم، غرق دریایی شدم

جسم من بود از شکیب و روح من بود از قرار

بحر بیتابی و موج ناشکیبایی شدم

خلوت شورآشنایی داشتم با خویشتن

خلوتم برهم زده، رسوای غوغایی شدم

با فرشته، با خدا، پیوند دیرین داشتم

رشته ها بگسستم و در راه تو رایی شدم

کاظم امینی بو غزلگه تولیق غزل بیلن اېمس، بلکه بو مصرع گه:

دختر خورشید بودم، شام یلدایی شدم

نقیضه بیلن جواب قیتردی:

دختر خورشید بودی، شام یلدایی شدی

سرنوشت دختر خورشید میباشد چنین

البته نقیضه لیگی اوچون عین ردیف ایشله تیلمه گن ابدی، اما مین هم نقیضه بیلن جواب قیتردیم و جوابیم نینگ قافیله سی امینی نینگ قافیله سیگه ماس یازیلدی:

دختر خورشید بودم، شام یلدایی شدم
باز فردا دختر خورشید خواهم شد، ببین
ینه بیر قتله «۵ اگوست ۲۰۱۵» بیر غزل ترقتگن ایدیم قوییده گیچه:
من آمدم دل بازکن!

شوریده گی آغاز کن
تا عرش عشق و آرزو
با بال من پرواز کن
هر صبح و شب با شید و مه
نام مرا آواز کن
لب باز کن، مردانه وار
احساس خود ابراز کن
کاخ بلورین دلت
با عشق من ایواز کن
عشق است، اوج اشتیاق
این اوج را احراز کن
عشق است شور زنده گی
دل را به عشق انباز کن
ور عاشقی، دیوانه شو
ساز جنون را ساز کن
من عشقم و پشت درم
جانا، در دل باز کن

بو غزلگه حرمتلی مسعود حداد هم بیر تورتلک بیلن جواب بپرگن، اما کاظم امینی نینگ جوابی یا مناظره سی جوده قیزیقرلی. اول اونی اوقینگ، کپین خاص تمانلری حقیده سؤز یوریتنه من: کاظم امینی:

خوش آمدی ای دلربا
ای منبع جود و سخا
هرچند دوری از وفا
بر مقدمت جانم فدا
ای دلفریب خوش ادا
خوش گفته ای این گفته را
امیال در دل خفته را:
«من آمدم، دل باز کن»
شوریده گی آغاز کن»
بازش کنم شوریده دل
با حالتی زار و خجل
گر تو نمایی اش بهل
کامی ببخش ماه چینگیل

کۆرگنینگیزدېک، بو شعر اوچ بؤلک دن عبارت:

بیرینچی بؤلک یبتی مصرع دن عبارت بولیب، «من آمدم در بازکن» گه جواب بیلن باشلنه دی و کپله دیگران کیشی گه البته خوش کپلیب سن دېب قرشی آلگنیمیز کبی، امینی هم «خوش آمدی ای دلربا» دېب

قرشيله یدی و «آ» قافیه سی بیلن بیتتی مصرعه اول خیر مقدم، کبین مقتاو، کبین قصیده لرده گی گریز یا قاجیرمه بیت کبی اوز مصرعلرینی مبینینگ مطلع بیتیم گه جوده ماهرلیک بیلن باغله یدی: خوش گفته ای این گفته را امیال در دل خفته را:

اپندی البته مبینینگ سوزلریم نقل قول بولیشی کیره ک ابدی. شونینگ اوچون مطلع بیتیم نی کبلتیره دی و اوندن سونگ شو بیت و تولیق غزلگه مناسبتی و جوابینی تورت مصرعلیک و بشقه بیر قافیه لیک شعر بیلن کورسته دی:

بازش کنم شوریده دل
در حقیقت مطلع بیتیم نینگ ایککله مصرع سیگه بیر مصرع بیلن جواب ایتیلگن. «دل باز کن» و «شوریده گی آغاز کن» ایککی بویروق ابدی. امینی شوریده لیکنی یوره ککه ارتباط بپریم، ایککله بویروقنی بیر مصرع بیلن مناسب عملگه آشیرگن. شعرنینگ بو اوچینچی بولگی لامیه یعنی لام گه توگه گن قافیه لی مصرعلر دیر و تورتتله مصرع ده هم قافیه ایشله تیلگن. بو شعر اوچ بولکلیگی، بیرینچی بولک جفت اېمس، تاق یعنی بیتتی مصرعلی بولگنی، قصیده بولمه ی توریب، گریز یا قاجیرمه سی بارلیگی، ینه تورتته اوز ارا قافیه داش، اما تولیق شعرگه قرشی قافیه لنگن مصرعلری بیلن ادبیاتده اوچره مه گن و یا جوده جوده آز اوچره گن نمونه و اورنکلردن بیر یونی بیر ینگیلیک دېب قبول قیلسک هم بوله دی. کاظم امینی بشقه شاعرلر بیلن هم تورلی مناسبتده بولگن. جمله دن قهار عاصی نینگ فرهاد دریا سېسی بیلن جرنگله گن وطن وصفیده گی شعری:
خیال من یقین من، جناب کفر و دین من
بهشت هفتمین من، دیار نازنین من

گه جوده عجایب، زمانیمیز، مکانیمیز و آغیر وضعیتیمیزی نظرگه توتیب، نقیضه یازگن. قوییده اونی اوقینگ:

دیارمن، دیارمن، فدای کوه و سنگ تو

در این تگرگ اشک و خون، فدای قلب تنگ تو
بهار من، بهشت من، تو دیر من، کنشت من
به راه تو فدا شدن، همیشه در سرشت من
رسیده روز امتحان، نه رستمی، نه آرشی
نمانده در دیار ما، دلاوری، کمانکشی
به خانه- خانه بُزدلی، به شهر- شهر رهبری
برای چور مردمان، نشسته فوج اژدری
به کوچه- کوچه پاتکی، به جاده- جاده سرکشی
نشسته در کمین ما، مسلحی، کفن گشی
شرارت است کارشان، صداقت است شعارشان
وطنفروشی و دغا، همیشه افتخارشان
قراردادیان مرگ، کفن کشان دور پار
ز یمن جنگ و انقلاب، شدنکای افتخار
بریده اند حسرتا، گلوی سرزمین من
به اشک و خون نشانده اند، دیار نازنین من
وطن تو خسته، خسته ای، وطن تو دل شکسته ای
زدست جمع بی پدر، به خاک و خون نشسته ای

اگر بو شعرنی هم بیرار اشوله چی کویله سه، قهار عاصی نینگ شعریدن کوره بوگون بو شعر کؤپراق مشهور بؤلیب، کؤنگوللردن چوقورراق اؤرین آلیشیگه ایشانه من. انوری و اونینگ نه فقط شعر، بلکه آتی و اؤزینی هم اؤغیرلنگنی حقیده بیر حکایت جامی نینگ بهارستان اثریده قوییده گیچه موجود: حکایت شاعر دزد

روزی انوری در بازار بلخ میگذشت. هنگامه یی دید. پیش رفت و سری در میان کرد. مردی را دید که ایستاده و قصاید انوری به نام خود میخواند و مردم او را آفرین میخوانند. انوری پیش رفت و گفت:

- ای مرد این اشعار کیست که میخوانی؟

- اشعار انوری

- تو انوری را میشناسی؟

- چه میگوئی؟ انوری منم!

انوری بخندید و گفت: شعر دزد شنیده بودم، اما شاعر دزد ندیده بودم.

بو حکایت نینگ تورلی واریانتینی سید محمد عالم لیبیب اؤز فیسبوک صفحه سیدن ترقتگن ابدی. شونده کاظم امینی اؤز باشیدن اؤتگن شونداق بیر حکایه نی شعر تیلی بیلن بیان ایتگن و دوامیده جوده قیزیقرلی شعر منظره ایکی شاعر اره سیده بؤلیب اؤتگن. قوییده اولرنی اؤقینگ: کاظم امینی:

وقتهای انوری بگذشت و رفت

رسمهای دلبری بگذشت و رفت

حال، مردم یکسره گشتند هار

بیحیایی کرده اند یکسر شعار

يك كتاب حاصل رنج مرا

حاصل حرمان و اشکنج مرا

کرد مستوفی به نام خویش نشر

بر سرم عالم شده یکسر چو حشر

درد کو بیش است، برگو زین میان

بی مهابا، ای حریف نکته دان

بو شعرگه لیبیب اؤشه وزنده قوییده گی جوابنی یازگن:

کس نشد از مال دزدی بهره یاب

گر بود آن مال، زر یا خود کتاب

غم مخور آن حاصل رنج ترا

گر به سرقت برد آن گنج ترا

دزد ناشی کی توانگر میشود؟

بر سرش زان دانش افسر میشود؟

مال سرقت کی کند بر کس بقا؟

میکند سارق به جان خود جفا

گر کتابت رفت، گو: دانش مرو

دانشست چون هست، اندهگین مشو!

کاظم امینی هم اؤشه وزنده بو جوابنی لیبیب گه یازگن:

راست گفتی اوستاد نکته دان

آنچه حق بوده، بیان کردی چنان

زین ستمها سخت حیران مانده ام

سخت در کار جهان وا مانده ام

عده یی در این جهان بی وفا

آنچنان دل بسته اند در دَور ما
که خدا و راه حق گم کرده اند
خویش را بادر مردم کرده اند
بیخبر از اینکه پرسانی بود
روز محشر؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟
لبیب ینه بو جوابنی قیترگن:
گرچه بگذشتست وقت انوری
یاد کردن زو نباشد سرسری
چونکه بی آرم دزدان هست بیش
تا کند در این زمان دلهاش ریش
هر که را نیشی چو گژدم میزنند
سرمه را از چشم مردم میزنند
زان میان گفتی که دزدان کتاب
حاصل رنج ترا برده چو آب
دزد اشعار هست و دزد نام هست
گرچه این کارش سراسر خام است
زین خسان نتوان زدودن جهل را
ای خدا، انصاف ده این اهل را!

بو شعرلر نینگ برچه سی مثنوی بولیب، مسدس رمل وزنیده یازیلگن. البته مثنوی نینگ یازیشی آسان راق، نېگه که هر بیتي گه ایکیته علیحده قافیه باغلنه دی نه برچه بیتلریگه. کاظم امینی نینگ ایکیچی شعریده بیر قافیه نینگ خطا ایشله تیلگنی اوچره یدی. حیران مانده ام و وا مانده ام ده حیران و وا قافیه داش اېمسلر.

قوییده گی معارضه سمیع الله امین اوغلی و کاظم امینی آره سیده بولگن:

قاش قاقیب هر دم مېنی مجنون و شیدا قیلمه کۆپ
گه تبسم ایله بان عقلیمنی یغما قیلمه کۆپ
بزم ارا طنازلیک بیرله قدینگنی سیلکیتیب
عشق اهلی باشیغه هنگامه برپا قیلمه کۆپ
بؤلمه سون سرو چمن طرز خرامینگدن خجل
باغ ارا ناز ایله بان قدینگنی بالا قیلمه کۆپ
قصدینگ ابرسه قتل جانیم، قیلمه تأخیر ای صنم
کویدریب فرقت او تیده، ظلم بیجا قیلمه کۆپ
ساقیا سؤنغیل قدح، آچون غمیدن فارغ ایت
یاردین آبرو زبون حالیم تماشا قیلمه کۆپ
بؤلمه سون میخواره لر کؤنگلی لسانینگدن ملول
یاوه ساچیب دیر ارا ای شیخ، غوغا قیلمه کۆپ
یار وصلیغه یتای دېب محو اولدینگ عاقبت
انچه آیتدیم ای کؤنگول، وصلین تمنا قیلمه کۆپ!
کاظم امینی:

ناز و ایمالر بیله حالیم تماشا قیلمه کۆپ
اېل اراسیده مېنی مجنون و شیدا قیلمه کۆپ
درد هجرانینگنی چیکدیم بیر عمر، ای بیوفا
اېندی هجرینگ باریدن قدیمنی دوتا قیلمه کۆپ
ای ملاححت کانی، جانلر دور یناغینگ صدقه سی

رحم قیل دادیمگه بیت، بیجا دلاسا قیلمه کۆپ
 بیر عمر کۆنگول ببریپ، آواره یوردیم کویینگگه
 اېمدی بیچاره کۆنگولنی مونچه شیدا قیلمه کۆپ
 باغ ارا سرو و صنوبر دور خرامینگ واله سی
 شهره بۆلیم بس مېن اېمدی، اېلنی شیدا قیلمه کۆپ
 بو بېش بیتلیک شعر ده کاظم امینی شیدا سۆزینی اوچ قتله قافیله قیلگن، بو اېسه ایکینجی شعرنی اصل
 شعردن قوی راققه توشیره دی، اما بو معارضه نینگ اېنگ مهم تمنای اونینگ تیلی دیر. شونچه
 معارضه لر آره سیده بو معارضه اوزبېکچه ده بۆلگنی اوچون هر قنداق مقتاوه گه ارزیددی!
 کاظم امینی نینگ ادهم کاوه دیگن بیر شاعر بیلن معارضه سی:
 ادهم کاوه دن:

تا همان حدی که رفتن با نرفتن فرق داشت
 مشکلات این روزها با مشکل من فرق داشت
 بر خلاف حال جاری، دیدگاه دوستان
 در خصوص نام ما با دید دشمن فرق داشت
 تازه در دنیای ما تهمینه‌ها فهمیده اند
 اسب‌های ساده با رخس تهمتن فرق داشت
 یا کبوترهای حزن آلوده در کنج قفس
 با کبوترهای عاشق روی آنتن فرق داشت
 چشم‌هایت، آسمانت، چادرت، پیراهنت
 جمله آبی بود، تنها رنگ دامن فرق داشت
 چشم‌هایت، چشم‌هایت، چشم‌هایت، چشم‌ها...
 پس چرا رفتارشان امروز کلن فرق داشت؟
 کاظم امینی:

در میان ظلمت و اندوه و هم سالها
 چاه هجرانت بسان چاه بیژن فرق داشت
 تا نینداری که من با عشق تو بیگانه ام
 دیدنت از طرز دیدنهای یک زن فرق داشت

بو شعر ده هم بداهه لیگی اوچون بیر کمچیلیک بار. بسان دېگنی، اوخشش دېگنی دیر، اما امینی هجران
 قودوغی و بیژن قودوغی نی فرقلی دییه، بسان یعنی اوخشش سۆزینی ایشلته دی. اما کاظم امینی ده
 شعرى مهارت و استعداد، همده تجربه و بیلیم بیترلیچه بار. اگر بداهه لریگه قیته توجه قره تسه، البته بو
 کیچیک کیچیک کمچیلیکلرنی هم یوقاتیپ، شعرلرینی تصحیح قیلشگه قادر.
 نتیجه:

معارضه ادبیاتده مهم بیر ادبی صنعت بۆلیم، اینیقهسه بداهه شکلیده شعر یازیش شاعر دن مهارت، استعداد و ادبی
 تجربه طلب قیله دی. بو ادبی صنعت ده کاظم امینی بوگونگی شاعرلریمیز اره سیده خاص و اوز اورنیگه اېگه
 بۆلگن شاعر لردن بیرى دیر. فقط افسوس بیرى شو که نه فقط کاظم امینی، بلکه چاغداش شاعرلریمیز نینگ
 کۆپلیگی درى تیلده شو قیز یقرلی صنعت بیلن اوزلرینی سینه یدیلر و اوزبېک تیلیده جوده آز شاعرلرنی بو صنعت
 گه قیز یققلرینی کۆره میز. بوندن کپین فیسبوکده شاعرلرگه خاص گروپلر یره تیش و تېز-تېز معارضه لر و شعر
 مسابقه لرینی بۆلگه قوییشنی ادبیاتیمیز رونقی گه مهم و ثمره لی دېب بیله من و حرمتلی شاعرلریمیزگه توصیه قیله
 من.

منبعلر:

پژوهش های ادبیات تطبیقی، دوره ۲، شماره ۱ (۳ پیاپی)، بهار و تابستان ۱۳۹۳
 نوایی، میر علیشر. دیوان فانی، به کوشش رکن الدین همایون فرخ، انتشارات کتابخانه ابن سینا، تهران: ۱۳۴۲

همایی، جلال الدین. فنون بلاغت و صناعات ادبی، تهران: هما، ۱۳۷۱

شمیسا، سیروس. انواع ادبی، تهران: فردوس، ۱۳۷۵

داد، سیماء. فرهنگ اصطلاحات ادبی. تهران: مرواری، ۱۳۷۸

یارقین، شفیقه. دیوان ظهیرالدین محمد بابر، نشر اکادمی علوم افغانستان، مطبعه دولتی، کابل: ۱۳۶۲

یارقین، شفیقه. ایزدشلیک می یا فکرشلیک؟، شرق یولدوزی، ۹- سان، تاشکېنت: ۲۰۱۶، ص ۱۳۴-۱۳۹

دهخدا، علی اکبر. لغتنامه، واژه یاب سایتی

فیسبوک و جیلانی سایتی

سؤن

۳۰ اپریل ۲۰۱۷

سویدن